

Tidskrift för **KRIMINALVÅRD**

Nummer 4 • 2011 • Årgång 66

Inte bara Malexander

Krönika över dagarna som skakat Sverige

Ny generaldirektör

Nils Öberg vill satsa på personalen

Därför återfaller klienterna

Särskilda villkor motverkar "Bättre ut"

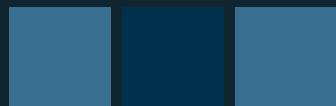
Kriminalpolitik under 100 år

Kriminalistförening blickade tillbaka

Tidskrift för debatt om human kriminalvård

Grundad 1946 av Svenska Fångvårdssällskapet

Utkommer med fyra nummer per år.

- 3** Redaktören har ordet
- 4** Kritiska händelser i kriminalvården
- 12** Ny generaldirektör för kriminalvården
- 14** Kriminalpolitik under 100 år
- 17** Systemfel hotar viktiga framsteg
- 19** Varför återfaller kriminalvårdens klienter?
- 25** Krönika: Om statistik och återfall
- 28** I korthet
- 30** Minnesord

Tidskrift för **KRIMINALVÅRD**

NR 4 • 2011 • ÅRGÅNG 66

REDAKTIONENS ADRESS

Tidskrift för Kriminalvård
Box 2562 • 403 17 GÖTEBORG

REDAKTION

Dennis Karlsson, ansvarig utgivare
031 7528817 • dennis.karlsson@kriminalvarden.se
Lars Metelius • 070 696 54 29
lars.metelius@swipnet.se
Jan Gustavsson • 054 873530
janforshaga@telia.com
Birgitta Göransson • 0708261200
birg.goransson@comhem.se

GRAFISK FORM

Forma Viva • Linköping

REDIGERING

Frans Schlyter • frans.schlyter@gmail.com

Manusstopp: nr 1 är 2 april 2012

dennis.karlsson@kriminalvarden.se
Tidskriften utkommer med 4 nummer per år.

Prenumerationspris 200 kr per år.

Medlemskap privatpersoner

inkl. tidskrift 150 kr per år.

Prenumerationsärenden

hans-olof.larsson@kriminalvarden.se

Postgiro: 298060-5

Tryckeri: www.myran.biz

ISSN 0040-6821

Tidskrift för Kriminalvård utges sedan 1946

med Svenska Fångvårdssällskapet som ägare.

Åsikter och idéer som framförs i signerade artiklar
eller i intervjuer står helt för artikelförfattarens eller
den intervjuades räkning.

Redaktören har ordet

Välkommen till ett nytt nummer av Tidskrift för kriminalvård. I oktober i år är det 25 år sedan Stig Bergling rymde från en bevakad permission. Konsekvenserna av rymningen vittnar om den sprängkraft händelser i kriminalvården kan ha på hög politisk nivå, för att inte tala om den ilska som de kan mobilisera i folkdjupet. Med all rätt ställer människor högre krav än så på vitala, skattefinansierade samhällsfunktioner.

Av Gunnar Engströms huvudartikel i detta nummer framgår att kriminalvården genom åren har varit en händelsestyrd verksamhet. Och för kalenderbitaren bjuder artikeln på ytterligare ett par årsdagar att notera 2012: i augusti är det 40 år sedan den stora Kumlarymningen 1972 och en månad senare har det gått lika många år sedan flygplanskapningen på Bulltofta i Malmö. Den senare händelsen renderade en del merarbete på Hall.

Kriminalvårdens nye generaldirektör heter Nils Öberg och kommer närmast från jobbet som expeditionschef på Justitiedepartementet. Det blev alltså ingen ytterligare polischef, ingen ny militär och heller ingen inifrån organisationen. Som expeditionschef i Justitiedepartementet har Nils Öberg haft ansvar för rättsväsendets myndigheter sedan 2005. Valet av honom indikerar ett ökat samarbete med departementet och understryker betydelsen av den ekonomiska styrningen. Du kan läsa mer om Nils Öberg längre fram i tidningen.

Det är en tradition sedan Gunnar Marnells tid att Tidskrift för kriminalvård också publicerar inlägg från fängelsedömda. I detta nummer pläderar Tahir Hussain för bättre utslussning för långtidsdömda för att på så sätt minska återfallen, samtidigt som han ger sin bild av livet i fängelse. Birgitta Göransson tar upp tråden med återfall i sin krönika.

En förhoppning om att synkronisera utgivningsåret med kalenderåret kom på skam i höstas, men vi ger oss inte; målet för 2012 är att nummer 4 ska landa i era postlådor före jul, inte lagom till att konditorierna börjat slumpa bort semlorna.

Dennis Karlsson
dennis.karlsson@kriminalvarden.se

Kritiska händelser i kriminalvården

Kriminalvården är en händelsestyrd verksamhet som kan skaka om en hel nation. Det visar denna genomgång av ett tiotal uppmärksammade händelser i kriminalvården de senaste 50 åren.

Av Gunnar Engström

Västerviksrymmaren

En vanetjuv och vanerymmare, som dittills inte förgått sig mot någon med våld, rymde från det gamla fängelset i Västervik 1963 och skrämde livet ur en gammal man hos vilken han begick inbrott och därefter sköt en taxichaufför. Företrädare för samtliga politiska partier interpellade i riksdagen och uttryckte sin oro för kriminalvårdsanstalternas bristande rymningssäkerhet – 135 intagna rymde detta år. Skriverierna i massmedia var omfattande och fördömande och JO såg allvarligt på rymningarna inom kriminalvården.

Efter denna händelse tillskapades en särskild bevakningsenhet på Kriminalvårdsstyrelsen.

Kumlarymningen

Natten mellan den 17 och 18 augusti 1972 rymde 15 intagna från H-huset på Kumla, en specialavdelning, däribland de så kallade ambassadörmördarna, kroaterna Miro Baresic och Anđelko Brajković som året innan mördade den jugoslaviske ambassadören i Stockholm, Vlademir Rolović. Rym-

ningen skedde med hjälp av utifrån beställda och skickligt tillverkade falska nycklar samt med hjälp av ribbstolar, som monterats ned från avdelningens motionsrum och som därefter användes som stege vid klättringen över muren. Tre av 18 intagna avstod frivilligt från rymningen. Förekomsten av specialavdelningen på Kumla lagfästes och motsvarande avdelningar kom att inrättas på ytterligare några anstalter.

Flygplanskapningen på Bulltofta

Den 15 september 1972 startade på eftermiddagen ett SAS-plan från Torslanda i Göteborg med Stockholm som destination. Några minuter efter start reser sig tre män med dragna pistoler och kapar planet. De tillhörde Ustasjarörelsen, en kroatisk extremnationalistisk organisation bildad 1929 som reaktion på att kunglig diktatur införts i Jugoslavien. Kaparna tog planets besättning och de 85 passagerarna som gisslan och under pistolhot tvingade planets kapten att flyga till Bulltofta. Ett stort polis- och räddningspådrag drogs samman och statsminister Olof Palme samlade regering-

en till krismöte. Dåvarande justitieministern Lennart Geijer befann sig i Ystad och åkte därifrån till Bulltofta. Kaparna krävde att sju kroatiska fångar skulle släppas ur svenska fängelser, däribland de två som sköt ihjäl den jugoslaviske ambassadören i april 1971 och som efter Kumlarymningen fanns på isoleringsavdelningen på Hall. Lennart Geijer hade påbörjat överläggningarna med kaparna om villkoren för att släppa gisslan och hur utväxlingen skulle ske. Geijer försökte dra ut på tiden så mycket som möjligt, men klockan två på natten började fångarna anlända från de olika fängelserna och kaparna släppte då endast delar av gisslan. Ungefär tre timmar senare krävde kaparna en miljon kronor för att frige övriga passagerare och de två flygvärdinnorna. Av de sju fångar som anlänt till Bulltofta ville en inte följa med utan stannade i Sverige. Lennart Geijer lyckades förmå kaparna att nöja sig med en halv miljon kronor, som i själva verket var 450 000 kronor, vilket kaparna inte fick veta. På morgonen startade planet med kaparna, de sex fångarna och besättningen och landade mitt på dagen i Madrid. Kaparna sattes i fängelse, pengarna återlämnades till Sverige och fångarna släpptes. Fångarna blev efterlysta av Interpol och Miro Baresic greps flera år senare och utelämnades till Sverige för att avtjäna sitt straff.

Sopbilsrymningen

Några år efter Kumlarymningen och flygplanskapningen på Bulltofta överbemannades sopbilspersonalen innanför murarna på Norrköpingsanstalten. Med hjälp av den tunga bilen kunde de intagna sedan forcera en stålport och grinden utanför administrationen. Efter ”sopbilsrymningen” ändrades rutinerna genom att de intagna indelades i grupper om tre och att personalen under all dagtid skulle tillförsäkras numerär överlägsenhet.

Norrmalmstorgsdramat

På förmiddagen den 23 augusti 1973 infann sig Janne Olsson med kpist på Kreditbankens kontor vid Norrmalmstorg i Stockholm. Han hade avvikit i samband med permission från fängelset i Kalmar. Tre kvinnliga banktjänstemän togs genast som gisslan och ytterligare en manlig kollega som låg gömd under inledningsskedet kom att ingå i gisslan. Janne Olssons krav var att få ut en känd rånare, Clark Olofsson, som var dömd för bankrån och intagen på Norrköpingsfängelset. Polisen belägrade banken snabbt och regeringen informerades om kravet att Clark Olofsson skulle föras från Norrköping till Norrmalmstorg med polisbevakning. Regeringen hade gått med på att Janne Olsson skulle få några miljoner och tillgång till en snabb bil av märket Mustang. Men när kravet kom om fri lejd till valfri ort tillsammans med gisslan blev det ett bestämt nej från regeringen. Under tiden som diskussionerna pågick hade ett hål borrats ned i bankvalvet och med hjälp av targas tvingades rånarna att ge upp och överlämna sig till polisen. Norrmalmstorgsdramat hade pågått i sex dagar.

Janne Olsson som avtjänade två års internering för kassaskåpsprängning, dömdes till tio års internering medan Clark Olofsson, som kort dessförinnan dömts till sex års internering, frikändes däremot för sin inblandning i brottet.

Berglingaffären

Stig Bergling, som senare antog namnet Eugen Sandberg, dömdes i slutet av 1979 till livstids fängelse för grovt spioneri. Han var isolerad under verkställighetens början och hade särskilda restriktioner när det gällde kontakten med omvärlden. Efter några månaders vistelse på Västerviks sjukhus över-

fördes han 1982 till säkerhetsavdelningen på Norrköpingsfängelset för att två år senare överföras till anstaltens normalavdelning.

Vid två tillfällen 1985 och 1987 ansökte Bergling om nåd, men regeringen avlog ansökningarna trots att Kriminalvårdsstyrelsen hade tillstyrkt hans ansökan. Rikspolisstyrelsen, som också yttrat sig i nådeärendet och avstyrkt nåd, förklarade i sin skrivelse till regeringen att man inte hade något att erinra mot att de särskilda restriktioner som gällt för Bergling nu upphävdes. Under Berglings verkställighet hade ett nära samarbete och informationsutbyte etablerats mellan Kriminalvårdsstyrelsen och säkerhetspolisens centrala ledning. När Bergling beviljades bevakade permissioner i början av 1985 och fortsättningsvis skedde det i planering och nära samråd mellan Kriminalvårdsstyrelsen och Säpo. Det handlade om några timmars permission med bevakning ungefär fem gånger per år. Det var meningen att Kriminalvården och Säpo tillsammans skulle svara för bevakningen av Bergling, men efterhand kom polisens medverkan att utebli, och åtminstone vid fyra tillfällen hade Bergling under nattetid lämnats utan tillsyn från polisens sida, vilket Bergling var väl medveten om. Någon gång natten mellan den 5 och 6 oktober 1987 avvek Bergling. Rymningen upptäcktes på morgonen då ”bevakningen” återupptagits. Han uppehöll sig i utlandet i nästan sju år och återkom frivilligt 1994. I juni 1996 omvandlades livstidsstraffet av regeringen av nåd till fängelse i 23 år.

Konsekvenserna till följd av Berglings rymning blev omfattande. Justitieminister Sten Wickbom tvingades avgå liksom statssekreteraren och informationschefen på jus-

titiedepartementet. Kriminalvårdens generaldirektör, Ulf Larsson – som innehaft posten under endast några månader – fick avgå och en anställd inom Kriminalvården fick 25 dagars löneavdrag. Ingen kritik riktades mot Säpo eller polisen trots att de inte skötte överenskommen bevakning. Vissa lagändringar kom till stånd, bl.a. ska beslut om vistelse utom anstalt hänskjutas till regeringen när rikets säkerhet så kräver. Praxisändringar kom också att påverka en rad bedömningar när det gäller intagna i anstalt.

Ursuts och Imandis rymning

Ioan Ursut är rumänsk medborgare, som avtjänade straff för mordförsök på en polis i samband med rymning. Han hade dessförinnan lyckats fly från säkerhetsavdelningarna på Norrköping och Hall. Martin Imandi placerades vid verkställighetens början på Kumlas specialavdelning dit även Ursut överförts efter tidigare rymningar. I samband med promenad på rastgården den 9 maj 1991 lyckades Ursut och Imandi ta sig upp på H-husets tak och sedan klättra upp på omslutningsmuren och därifrån släppa sig ned de sju metrarna, där ett skjutvapen var gömt utanför anstaltsmuren. Med hjälp av vapnet tilltvingade de sig en bil.

Den särskilda utredningsmannen som fått i uppdrag att utreda flykten framhöll i sin sammanfattning att det inträffade främst var en följd av dålig byggnadsmässig säkerhet och dålig rutin på avdelningen.

Tidaholmsupploppet

Den 22-23 juli 1994 deltog ca 120 intagna vid kriminalvårdsanstalten Tidaholm i ett allvarligt upplopp med omfattande konsekvenser. Brand anlades och flera byggnader förstördes. Anstaltens arbetsdrift låg nere på

grund av semester. Bråk hade uppstått bland ett antal intagna. En aktiv fängledare hade försökt att förhindra personalens omhändertagande av medintagna. Denne placerades då i avskildhet enligt 50 § lagen om kriminalvård i anstalt. Ingridandet mot fängledaren ledde till att kollektivet av intagna protesterade eftersom man menade att han var oskyldig och de intagna vägrade nu att återgå till sina bostadspaviljonger. Senare mot kvällen begav de sig upp på taket på verkstaden, tog sig in i byggnaden och försåg sig med verktyg och tillhyggen. Fram emot natten började man anlägga bränder på taket och vissa andra byggnader med en mycket omfattande skadegörelse som följde. Först på morgonen den 23 juli kunde anstaltspersonalen med hjälp av en relativt stor polisinsats bemästra situationen och låsa in samtliga intagna på respektive bostadspaviljong.

Händelsen och de bakomliggande orsakerna till upploppet blev föremål för en analys av en särskild arbetsgrupp. Gruppen föreslog en rad åtgärder, bl.a. förbättrad personalutbildning, inrättande av en beredskapsorganisation, bättre differentiering, mindre storlek på fånggruppen, ett bredare aktivitetstutbud i lagom stora grupper.

Morden i Malexander

Fyra långtidsdömda på Tidaholmsanstaltens studieavdelning hade deltagit i ett teaterprojekt som hade startats i maj 1998. Småningom ville de spela någon lämplig pjäs av Lars Norén och skrev därför ett brev till honom. Lars Norén blev intresserad och reste till anstalten i Tidaholm för att träffa de intagna. Han besökte sedan anstalten varje vecka tillsammans med producenten för Riksteatern, Isa Stenberg, och intervjuade

de intagna. Under hösten 1998 växte "7:3"-pjäsen fram och skulle bli en av Riksteaterns produktioner. Teater krävde all tid för repetitioner och en av de fyra hoppade av för att i stället fortsätta med sina studier. "7:3" handlade om en författare, gestaltad av skådespelaren Reine Brynolfsson, som besöker ett fängelse, träffar tre fångar och för samtal med dem om deras liv. Två av de intagna hade nazistiska åsikter som framfördes och bemöttes av den besökande författaren i pjäsen.

Vid årsskiftet 1998/99 hade en av de intagna sex månader kvar av sitt straff och som med stöd av behandlingslagen var placerad i familjevård och alltså inte intagen i anstalt. Den andre hade tolv månader kvar och den tredje cirka fyra år ytterligare att avtjäna. En förflyttning till en mindre sluten anstalt för att slutföra projektet diskuterades. På Österåkeranstalten utanför Stockholm hade det vid den tiden pågått teaterverksamhet i drygt tio år och därför blev Österåker ett naturligt val men också därför att anstalten ligger på rimligt avstånd till Riksteatern i Hallunda. Efter inledande repetitioner på Österåkeranstaltens teaterscen förlades repetitionerna till Riksteatern. 7:3-pjäsen hade premiär på Idunteatern i Umeå i februari 1999 och efter några föreställningar där fortsatte repetitionerna och föreställningarna på Riksteatern i Hallunda. För att teaterprojektet skulle kunna genomföras utanför anstalten krävdes att de båda intagna på Österåkeranstalten beviljades särskilda permissioner under de dagar repetitioner och föreställningar pågick.

Efter premiären i Umeå blossade det upp en debatt på tidningarnas kultursidor om bl.a. nazistiska budskap skulle få framföras

på scen. Kriminalvården blev JK- och JO-anmäld, men ingen kritik riktades mot kriminalvårdsmyndigheternas beslut att bevilja permissioner i den omfattning som skett och inte heller ändamålet med permissionerna ifrågasattes (JO Dnr 262-1999 och JK Dnr 590-99-21). Teaterprojektet avslutades den 27 maj 1999 och alla permissioner i samband med projektet hade skötts utan känd anmärkning. I samtliga fall var polismyndighet underrättad om beviljade utevistelser.

Nu hade teaterprojektet avslutats och dagen därpå, den 28 maj, erhöll en av deltagarna i projektet s.k. normalpermission, d.v.s. reguljär permission som normalt varar två-tre dygn. Samma dag mördades två poliser i Malexander efter att Östgötabanken i Kisa blivit rånad. Permittenten skulle ha återvänt den 30 maj men uteblev! Allt pekade på att en av deltagarna i ”7:3” var involverad i tragedin i Malexander. Den misstänkte bankrånaren och mördaren reste via Danmark, Hamburg och Amsterdam till Costa Rica. Han greps och efter att ha suttit fängslad i Costa Rica accepterade han utlämning. Han transporterades till Sverige den 18-19 juni samma år.

Tre åtalades för mord, mordförsök och grovt rån m.m, varav en som deltagit i teaterprojektet. En blev känd som legosoldat på den bosnienkroatiska sidan när han 1995 blivit tillfångatagen. Han dömdes till tretton års fängelse för krigsförbrytelser. Efter att ha avtjänat ett års fängelse släpptes han i en fångutväxling och återvände till Sverige. Den tredje var i det närmaste okänd för polisen före bankränet i Kisa och polismorden i Malexander. Alla åtalade var företrädare för nationalsocialismen. I januari och februari

2000 dömdes de tre åtalade för mord, mordförsök och grovt rån till fängelse på livstid. Domarna fastställdes senare i hovrätten.

En permissionsutredning tillsattes med uppdrag att göra en analys av permissionssystemet, dess tillämpning och komma med förslag. Under 2001 påbörjades ca 29 000 permissioner, att jämföra med år 1997 då cirka 52 000 permissioner påbörjades. Under år 2007 beviljades 35 400 permissioner varav ca 0,7 % inte kom tillbaka i rätt tid till anstalten. År 2010 beviljades ca 30 000 permissioner, och det antalet är tämligen oförändrat åren strax före 2010 och antalet misskötta ligger under en procent.

Fyra spektakulära rymningar 2004

På kvällen den 18 januari 2004 tog sig två personer som befann sig utanför anstaltsområdet intill Kumlaanstalten in genom staket och över fängelsemuren med hjälp av skärbrännare och stegar. De lyckades skära upp stängslet till den promenadbur som tillhör säkerhetsavdelningen och fritog de intagna som befann sig i burens. Fritagarna var beväpnade.

Sent på kvällen på Hall den 27 juli 2004 kallade en av de intagna på observationsavdelningen på vårdare för att få en huvudvärkstabelt. När vårdarna anlände till avdelningen möttes de av en intagen som befann sig utanför sitt rum och som var beväpnad med skjutvapen. Den intagne tilltvungade sig nycklar och lämnade sedan avdelningen tillsammans med tre medintagna. Även en av dessa var beväpnad med skjutvapen. En vårdare låstes in i cellen och den andre togs som gisslan. Samtidigt befann sig minst en beväpnad medhjälpare utanför

anstaltens centralvakt och sågade där igenom stängslet. Det förekom skottlossning när de fyra intagna tillsammans med gisslan anlände till centralvakten via anstaltens kulvertsystem. De fyra intagna lämnade därefter anstaltsområdet tillsammans med sin eller sina medhjälpare.

På förmiddagen den 4 augusti 2004 anlände två bilar till Norrtäljeanstalten. Med hjälp av den ena bilen forcerades anstaltens ytterport som gav vika och öppnades. De båda förarna, som var beväpnade och utrustade med verktyg, gick in genom porten och sågade igenom ett stängsel. Tre intagna som befann sig utomhus på andra sidan stängslet följde med de båda medhjälparna ut genom stängslet och porten till en väntande bil.

På kvällen den 23 september 2004 tog två intagna på Mariefredsanstalten varsin vårdare som gisslan under vapenhot. Efter att ha hotat att döda gisslan släpptes de båda intagna och deras gisslan ut från anstaltsområdet där de tvingade sig till nycklar till en bil. En av vårdarna släpptes, med den andre tvingades följa med bilen. Denne tvingades följa med de intagna men lyckades ta sig ur flyktbilen och fly och påträffades av polis först ett drygt dygn senare.

Generaldirektören Lena Häll-Eriksson fick avgå som chef för Kriminalvården och ersattes av chefen för Rikskriminalen, Lars Nylén. Skalskyddet har förstärkts på flera anstalter. Antalet säkerhetsplatser har utökats på Hall och Kumla och en ny säkerhetsavdelning har inrättats på anstalten Saltvik utanför Härnösand. År 2010 inträffade något som aldrig hänt inom svensk kriminalvård: ingen rymde från slutan anstalt och endast 35 personer rymde från öppen anstalt.

Antalet rymningar från anstalt har alltså minskat kraftigt. Från de högsta säkerhetsklassade anstalterna (klass 1) har ingen rymning inträffat sedan hösten 2004. I den högsta säkerhetsklassen ingår Kumla, Hall, Saltvik, Tidaholm, Norrtälje, Hällby och Salberga.

Självmoden på landets häkten

Under åren 2007 och 2008 hade självmorden på landets häkten ökat. När en 23-årig man hittades hängd på en toalett på häktet i Mariestad tillkallades ambulans, men personalen skar inte ner mannen och försökte inte återuppliva honom. Det gjorde däremot ambulanspersonalen som nio minuter senare kom till platsen. Man lyckades återställa tryck och puls och mannen togs till Kärnjukhuset i Skövde. Han återfick dock aldrig medvetandet och dog två dagar senare. Det inträffade har fått stort utrymme i massmedia, först i radioprogrammet Kaliber och senare i Ekot, televisionen och pressen.

Tolv häktade hade under 2007 begått självmord. Som en följd av självmorden genomfördes under 2008 en akut extra utbildningsinsats för personalen med inriktning på akuta kroppsliga sjukdomstillstånd, depression, självmordsproblematik, abstinens från alkohol och narkotika och olika kombinationer av tillstånd bland intagna. I början av år 2008 introducerades hjälpmedel för personalen för att säkra att de intagnas mentala hälsobehov bättre uppmärksammas. Ett särskilt team har fått generaldirektörens uppdrag att kontinuerligt gå igenom omvårdnadsrutinerna och suicidpreventionen i framför allt landets häkten. Teamet som inledde sitt arbete under våren 2008 har ge-

nomfört omvårdnadsinspektioner vid häkten och sett över hur medicinska bedömningar och rekommendationer får genomslag i det dagliga arbetet. Rökförbud har införts i cellerna och madrassbyten har skett i samtliga häkten för att förhindra självmord och allvarliga incidenter i övrigt genom att anlägga brand i madrass. Ytterligare en rad förebyggande åtgärder pågår eller har vidtagits för att minimera möjligheten att begå självskadande handlingar, t.ex. att dörrar har tagits bort från celltoiletter.

Sammanfattning

Kriminalvården är en händelsestyrd verksamhet som efter uppmärksammade intermezzon på ett eller annat sätt får konsekvenser för främst anstalterna inom Kriminalvården. Kriminalvårdens frivård berörs inte, men häktena har först under de senaste åren blivit uppmärksammade på grund av självmorden.

Med undantag av Bergling, Baresic och ytterligare några har rymmarna gripits inom något eller några dygn. Rymningen från anstalten Västervik 1963 medförde att en särskild bevakningsenhet på Kriminalvårdsstyrelsen inrättades. 15-mannarymningen från Kumla 1972 fick till följd att förekomsten av specialavdelningen på Kumla lagfästes och att motsvarande avdelningar kom att inrättas på ytterligare några anstalter. Flygplanskapningen på Bulltofta resulterade i att central jour infördes på Kriminalvårdsstyrelsen. Sopbilsrymningen från anstalten i Norrköping ledde till att rutinerna ändrades genom att de intagna indelades i grupper om tre och att personalen under all dagtid skulle tillförsäkras numerär överlägsenhet.

Norrmalmstorgsdramat 1973 innebar inga ändringar i rutinerna inom Kriminalvården. Däremot myntades begreppet "Stockholmssyndromet", som innebär att gisslan som ett slags psykologisk överlevnadsmekanism ibland kan känna sympati för gärningsmännen och även gärningsmännen för gisslan.

Konsekvenserna till följd av Stig Berglings rymning blev dock omfattande. Justitieministern, statssekreteraren och informationschefen på justitiedepartementet fick avgå liksom Kriminalvårdens generaldirektör. Vissa lagändringar kom till stånd, bl.a. ska beslut om vistelse utom anstalt hänskjutas till regeringen när rikets säkerhet så kräver.

Ursuts och Imandis rymning år 1991 medförde att den byggnadsmässiga säkerheten förbättrades och att rutinerna på den berörda anstaltsavdelningen förändrades.

Tidaholmsupploppet i juli 1994 fick som följd att personalutbildningen förbättrades, en beredskapsorganisation inrättades, bättre differentiering, mindre storlek i fånggruppen och ett bredare aktivitetsutbud i lagom stora grupper samt sektionering av anstaltsområdet. Det senare kom även att införas på Norrtäljeanstalten.

Efter morden i Malexander genomfördes en analys av hela permissionssystemet. Regelverket ändrades inte men tillämpningen stramades upp, vilket innebar att antalet permissioner minskade från drygt 52 000 1997 till 29 000 permissioner 2001. Antalet permissioner har under senare år successivt ökat något i antal och år 2007 uppgick anta-

let till 35 400 och numera (åren 2010 och 2011) ligger antalet permissionstillfällen på cirka 30 000 och antalet misskötta permissioner ligger under en procent.

Rymningarna från Kumla, Hall, Norrtälje och Mariefred medförde att generaldirektören för Kriminalvården fick avgå och ersattes av chefen för Rikskriminalen, Lars Nylén. Han har vidtagit en rad säkerhetshöjande åtgärder och från de högst säkerhetsklassade anstalterna har inga rymningar inträffat sedan hösten 2004. Ny säkerhetsorganisation och underrättelsetjänst har byggts upp. Fler narkotikahundar, larm, stängsel, sektionering inne i fängelset och utökat anstaltsområde som förhindrar inkast av mobiler och narkotika m.m.

År 2010 rymde ingen från slutna anstalt i svensk kriminalvård, något som aldrig hänt tidigare. Endast 35 personer rymde från öppna anstalter. Detta markerar en tydligt nedgående trend. Under 2010 skedde 296 avvikelser från permission och annan utevistelse, vilket är en minskning jämfört med tidigare år. Ingen direkttrymning under åren 2009 och 2010 har ägt rum från häkte.

Som en följd av det ökade antalet självmord på häktena under 2007 och 2008 har Kriminalvården genomfört en omfattande personalutbildning med inriktning på akuta sjukdomstillstånd, suicidrisk och andra olika komplikationer av tillstånd bland intagna.

Även strukturförändringar har genomförts i cellutrymmena, t.ex. dörrar har tagits bort från celltoaletterna, sladdöversyn, och kontroll och åtgärder när det gäller ventilationsgaller och handdukskrokar mm. De senaste årens intensivt suicidförebyggande arbete medförde till en början att antalet suicider blev lägre jämfört med tidigare årtvå suicid 2009 och tre 2010 – och i skrivande stund (december 2011) har sammanlagt sju personer begått självmord på landets häkten och anstalter under 2011. Det har också medfört att många destruktiva självskadande handlingar har avbrutits liksom många fler försök till självmord. Under 2008 förekom 108 sådana försök och 2010 var det 139. Det preliminära antalet för 2011 torde röra sig om ca 140.

Kriminalvården är föremål för utredning med anledning av mordet på en kvinnlig vårdare som inträffade på häktet Flemingsberg i Huddinge under oktober månad 2011. Något sådant brott har inte skett i modern tid. ■

Gunnar Engström

Gunnar Engström är styrelseordförande i föreningen Skyddsvärnet och tidigare bland annat kriminalvårdsdirektör i Stockholm.

Ioan Ursut död

Sedan Gunnar Engström skrev sin artikel har media rapporterat att "mästerrymmaren" Ursut avlidit genom hängning i ett fängelse i den rumänska staden Gherla. Han var misstänkt för delaktighet i ett vårdetransporträån, men det framgår inte av rapporteringen om han var dömd eller inte. Ursut ska ha hängt sig i badrummet och trots återupplivningsförsök gick hans liv inte att rädda. Han blev 53 år gammal. Vid sidan av rymningen från Norrköping, som Gunnar Engström skildrar i sin artikel, fick också rymningen från Hall 1989 stor uppmärksamhet. Ursut hade då smört in sig i smör för att ta sig ut genom ett hål som han sågat upp i sin cell. (Källa: Dagens Nyheter m.fl.. 2012-01-20).

Ny generaldirektör för Kriminalvården

Regeringen utsåg den 22 december Nils Öberg till ny generaldirektör i Kriminalvården. Nils Öberg, som är fil. dr. i statskunskap, har sedan 2005 varit expeditjonschef vid Justitiedepartementet.

Öberg har tidigare varit chef för Polisnheten vid Justitiedepartementet samt departementsråd vid samma departements EU-enhet. Han har också arbetat vid Europeiska kommissionen och vid Säkerhetspolisen.

- Nils Öberg har lång erfarenhet av att arbeta med rättsväsendet och han har en god kännedom om de utmaningar Kriminalvården står inför de kommande åren såväl ekonomiskt som verksamhetsmässigt. Jag har stor tilltro till Nils Öbergs förmåga att utveckla Kriminalvårdens verksamhet i den riktning som krävs, säger justitieminister Beatrice Ask.

Nils Öberg tillträdde tjänsten den 16 januari 2012.

(Källa: Regeringens pressmeddelande. Foto: Kriminalvården)

Välkommen Nils Öberg!

Du har blivit utsedd till ny generaldirektör för Kriminalvården, hur känns det?

- Fantastiskt kul. Jag är otroligt motiverad. Det är ett stort och svårt uppdrag men jag ser fram emot att fullgöra det tillsammans med alla er medarbetare.

Hur ser du på uppdraget?

- Regeringen har varit väldigt tydlig. Verksamheten i sin helhet ska stå i fokus och vi kommer särskilt att satsa på personalen, det är justitieministern och jag överens om.

Får Kriminalvården mer pengar?

- Jag är övertygad om att vi kan bedriva en bra verksamhet med de resurser vi har fått. Jag kommer att lägga mycket fokus på att se

till att Kriminalvården har de resurser vi behöver. Jag har en hel del erfarenhet av budgetförfarandet som jag hoppas kunna få nytta av.

Vad kan du berätta om dig själv?

- Jag är 51 år, bor på Lidingö, har en fru som heter Susanne, tre barn och en hund. Jag kommer från en diplomatfamilj och är uppväxt utomlands, framförallt i Thailand, Indonesien och i Frankrike. Jag har en stor passion för segling, när jag var yngre tävlade jag i segling. Jag tycker om att jaga också och hoppas att vår hund ska kunna följa med mig ut snart.

Text: Viveca Hilberts, Kriminalvården.

Texten är ursprungligen publicerad på Kriminalvårdens intranät i december 2011.

Kriminalpolitik under 100 år

Svenska Kriminalistföreningen firade hundraårsjubileum i november 2011. Hundraårsdagen firades genom att kunniga företrädare reflekterade över det gångna seklets kriminalpolitik. Som moderator fungerade tidigare ordförande i Högsta förvaltningsdomstolen Sten Heckscher.

Av Birgitta Göransson

Justitierådet **Dag Victor** beskrev utvecklingen från behandlingsideologi till nyklassicism och citerade från tidiga år beskrivningen av ”straffrätten som en trogen spegelbild av folkets tanke- och känsloliv och mätare av dess bildningsnivå”. Den klassiska straffrätten uppstod som en reaktion på förfärliga straff, hemliga rättegångar och sadistiska dödsstraff. ”Vi vill inte att människan ska förstatligas utan att staten ska förmänskligas.” Inget straff utan skuld. Skulden togs in som ett begränsande moment. Man gjorde ingen skillnad mellan skuld och ansvar förrän skuldfrågan diskuterades i straffrätten. Man började senare skilja mellan straffrätt och skadeståndsrätt och olika typer av proportionalitet. Skadeståndsrätten bygger på proportionalitet i förhållande till skadan. Straffrätten i proportionalitet i förhållande till skulden. Man delade in brottslingarna i kategorier som behandlingsbara och icke behandlingsbara. På 50-talet diskuterades om vilka preventionsteorier som gäller. I Brottsbalken 1 kap

§ 7 angavs att man skulle främja den dömdes anpassning i samhället samtidigt som lämplig påföljd valdes. Behandlingsforskningen var kritisk och menade att det inte går att behandla brottslighet. Nyklassicismen växte fram. Den byggde på att man ville återupprätta individens ansvar för det brott han begått. Man återgick till skuldprincipen. Straffvärdet skulle bestämmas av brottets svårhet med hänsyn till den skada och fara som gärningen inneburit och gärningsmannens skuld såsom den kommit till uttryck genom handlingar.

” Hur kunde kriminalpolitiken bli ett politiskt slagträ i partipolitiken?

Tidigare justitieministern **Laila Freivalds** reflekterade kring politikerna och kriminalpolitiken. Under 1970-talet byggde kriminalpolitiken mycket på konsensus över par-

tigränserna; exempelvis gjordes endast tio reservationer mot betänkanden. I början av 1980-talet ökade det till 50 reservationer och 1990 till 280 reservationer. Sedan dess har kriminalpolitiken präglats av partipolitiska strider. Hur kunde kriminalpolitiken bli ett politiskt slagträ i partipolitiken? Denna utveckling underlättades av medias förändrade arbetssätt, med mer dramatiska brottsbeskrivningar där även det grå målades i svart och vitt. Varje händelse skapar utspel från någon politiker. Politikerna borde inte använda kriminalpolitiken för att vinna poäng. Experterna måste ta strid mot politiseringen.

Forskningschefen vid danska Justitiedepartementet **Britta Kyvsgaard** redovisade kriminalpolitiken i Norden. Hon identifierade tre perioder i kriminalpolitiken under hundra år:

1. Reform och optimism
2. Besvikelse, nya riktningar och alternativ
3. Demokratisering och popularisering

Tre perioder kunde även identifieras när det gällde kriminologiska idéer och ämnen:

1. Kroppen, deformiteter, psyken och de undermåliga
2. Sociologiska och socialpsykologiska teman
3. Psykiska störningar, ADHD och riskfaktorer

Tre perioder kan också beskrivas utifrån det nordiska samarbetet:

1. Samarbete inom den internationella kriminologiska föreningen, Nordiska kriminalistföreningen bildas och möten anordnas.
2. Nordisk straffrättskommitté arbetar.
3. Nordiskt samarbete minskar???

Förändringar i lagstiftningen utifrån kriminalpolitiken:

- Villkorlig dom
- Villkorlig frigivning
- Samhällstjänst
- Särskilda påföljder för ungdomar

Nya perspektiv: genusperspektiv, brottsofferperspektiv och etnicitetsperspektiv.

Vad har vi förlorat?

- Makt och inflytande. Kriminalpolitiken formas av värdekampen mellan politiska partier.
- Kriminalpolitisk debatt saknas. Den behövs.
- Risker med en popularisering av kriminalpolitiken.

Professor **Hanns von Hofer** beskrev fångpopulationens utveckling under hundra år. Alltifrån Karl Schlyters skrift 1934 med titeln "Avfolka fängelserna" till Lennart Geijers tal i Åbo 1974, där han ställde prognos att Sverige borde ha mindre än tusen fångar. År 1965 fanns 4 000 intagna i fängelse och år 2010 fanns det 7 000. Fängelse introducerades i mitten av 1800-talet.

Varför bör man minska fängtalet?

1. Fängelse är dyrt.
2. Fängelse är ineffektivt – ingen individualprevention och marginell allmänpreventiv effekt.
3. Fängelsestraffet är orättvist. Det är socialt marginaliserande.

År 1910 utgjorde stöldbrotten 45 procent och våldsbrotten 19 procent. År 2010 utgjorde stöldbrotten 14 procent och våldsbrotten 20 procent. År 2010 utdömdes 3 000 fängelseår för narkotikabrott, år 1970 utdömdes 900 fängelseår. De narkotikarelaterade dödsfallen har ökat från 50 år 1970 till 420 år 2010. Ökningen av antalet individer i fängelse beror på kriminaliseringen av narkotikamissbruk. Ökningen av de narkotikarelaterade dödsfallen är delvis beroende av den marginalisering som skapas genom den repressiva narkotikapolitiken. Målet med det narkotikafria samhället måste överges för förmån av ett samhälle där drogberoende kan få behandling.

”*Målet med det narkotikafria samhället måste överges*

Professor **Petter Asp** reflekterade över internationaliseringen av straffrätten. De sista tjugo åren har internationaliseringen ställt oss inför en mängd utmaningar och problem. Man har gått från ett nationellt fokus, bort från det hävdvunna och enhetliga juri-

diska kulturen med legitimitet från de folkvalda, till en internationalisering och politisering med en tendens till svart/vithet. Internationaliseringen slår mer på lagstiftningsnivå och mindre på domstolsnivå. Allmän folkrätt och internationella överenskommelser inom EU, Europarådet, FN m.fl. påverkar internationaliseringen.

Kriminalpolitiken har många utmaningar att hantera:

1. Bristande styrfunktion.
2. Bristande temperaturreglering i beslutsrummen.
3. Bristfällig formell demokratisk förankring.
4. Bristande reell demokratisk förankring, bristande information och debatt.
5. Kvalitetsproblem orsakade av förarbetsunderskott.
6. Kvalitetsproblem orsakade av nya förutsättningar som språk och förförståelse.
7. Polycentrisk normgivning; normer som ska passa in, fler normgivare för varje fråga.

Dagen avslutades med en intressant debatt där bland andra hovrättspresident **Fredrik Wersäll** informerade om påföljdsutredningen, där proportionalitet, tydlighet, humanitet och att göra det bästa av verkställigheten lyfts fram. ■

Birgitta Göransson

Birgitta Göransson är leg. psykolog och f.d. kriminalvårdsdirektör.

Systemfel hotar viktiga framsteg

Förelagda besparingskrav inom Kriminalvården är orimliga och beror på ett uppenbart systemfel i beställarfunktionen. Nu hotas de framsteg på bland annat behandlingsområdet som gjorts de senaste åren, varnar skribenten.

Av Per Colliander

Kriminalvårdens allt övergripande mål är rimligen att minska återfallen i brott bland identifierade och dömda personer. Den stora gruppen brottslingar når vi inte – uppklarningstalen är mycket låga. För de flesta frihetsberövade erbjuds idag ett helt batteri av insatser som alla syftar till att ge en frigiven person goda förutsättningar till ett liv utan brott. Genom betydande resursförstärkningar har positionerna kunnat flyttas fram inom många betydande områden: behandlingsprogram, undervisning, mindre knark, personalutbildning m.m. Frigivningsplaneringen bör ju börja direkt vid verkställighetens början; den måste alltid innebära ett visst mått av risktagande, t.ex. när det gäller val av anstalt (säkerhetsgrad), permissioner, kontakter utåt, frigång m.m.

Om det finns en vision om noll rymningar över hela systemet kommer personalen att i varje läge prioritera rymningsförhindrande åtgärder. För en mycket begränsad grupp intagna där uppenbar risk föreligger för nya

mycket allvarliga brott (en grupp som kanske uppgår till 400-500) gäller dock självklart att förhindra rymningar m.m. Om det anses att Sverige har fler högriskfångar skulle det innebära att vi har fler än övriga Europa, vilket är osannolikt (dock är vi enda landet med starkströmsstängsel!).

De Europeiska Fångelsereglerna (European Prison Rules, EPR) som Sverige åtagit sig att följa (liksom Sverige åtagit sig att ge all personal undervisning i reglerna), säger att säkerheten ska bedömas särskilt i varje en-

” **Säkerheten ska bedömas särskilt i varje enskilt fall och hållas så låg som möjligt.**

skilt fall och hållas så låg som möjligt. Risken att en person ska begå allvarliga brott i samhället ska bedömas och utgöra grund för säkerhetshandlingen. Mycket låga rymnings-siffror tyder på ett starkt begränsat riskta-

gande; detta blir alltså grunden för en konflikt med målet om bästa möjliga frigivningsplanering. Den omständigheten att Sverige numera har få – minst antal i Norden – öppna platser, tyder på att just låga rymningstal prioriteras även för den stora grupp intagna som är helt ofarliga i samhället (men ibland kan uppträda på ett irriterande sätt).

Det rapporteras från många håll om ett otillfredsställande arbetsklimat för personalen. Detta kan vara en följd av långt gående besparingar i förening med onyanserade säkerhetskrav. EPR talar om begreppet dynamisk säkerhet som ett komplement till den fysiska säkerheten. Eftersom detta begrepp varit föremål för olika tolkning finns det anledning att direkt citera EPR: "skall kompletteras av dynamisk säkerhet åstadkommen av en medveten personal som känner de fångar för vilka man har ansvar" (EPR del IV, 51.2), alltså närmast ett förhållningssätt!

För att personalen ska kunna arbeta på detta sätt och prioritera de åtgärder som underlättar för frigivna ute i samhället krävs att personalen känner sig trygg i arbetssituationen – det är detta som skapar säkerhet!

Nu förelagda besparingskrav är helt orimliga och torde bero på ett uppenbart systemfel. Om den s.k. politiska nivån ställer krav på nya fängelser med hög säkerhet för rymningar måste man också anvisa medel för detta, d.v.s. en budget som klarar de högre hyror som krävs vid nybyggnation. Vårt system är unikt genom att myndigheten får krav och sedan utformar fängelserna själva men inte äger dem. Politikerna borde ta ansvar för både utformning och kostnader; systemet med långvariga hyreskontrakt är orimligt. Om beläggningen skulle gå ned

till följd av t.ex. ändrad kriminalpolitik, ska då Kriminalvården betala för anstalter man inte behöver? Ska verkligen vunna framsteg inom behandlingsarbetet saboteras av omöjliga budgetkrav?

Det finns anledning erinra sig att en bra kriminalvård med förmåga att sänka återfallsbrottsligheten kräver välutbildad personal i tillräckligt antal, en personal som är trygg i sitt arbete och därför också skapar lugn och trygghet hos de intagna. Hur avan-

” *En bra kriminalvård kräver välutbildad personal i tillräckligt antal*

cerad teknik man än kan föreställa sig så kan den aldrig ersätta personalens direkta kontakt och samverkan med fångarna. Det, och enbart det, skapar säkerhet och trygghet – både mot samhället och inne på anstalterna.

I en av de inledande grundprinciperna i EPR (punkt 8) betonas personalens roll: "Fängelsepersonalen ombesörjer en viktig funktion i samhället. Deras rekrytering, utbildning och arbetsförhållanden ska göra det möjligt för dem att åstadkomma hög standard i vården av fångarna."

Sverige är ett land med hög materiell standard som kommit långt i behandlingen av fångar. Det är inte rimligt att ett systemfel i beställarfunktionen och de politiska kraven ska leda till besparingar som äventyrar de uppnådda framstegen. ■

Per Colliander

Per Colliander är f.d. byråchef i Kriminalvården.

Varför återfaller Kriminalvårdens klienter?

Det är viktigt att långtidsdömda i fängelse får permissioner och en lång och successiv utslussning, men detta motverkas idag av de särskilda villkor som beslutas av Kriminalvården. Det är inte konstigt att Kriminalvårdens klienter återfaller i brott, menar skribenten.

Av Tahir Hussain

Klockan är 06.30. Precis efter att man har hör ljudet av nycklar som klingar mot varandra så öppnas celldörren med ett häftigt ryck. "God morgon" är orden man hinner registrera innan man per automatik vickar lite lätt med foten, för att visa att man lever och snart tänker stiga upp ur sängen för att bege sig till det arbete som man är stationerad på. Klockan 11.30 serveras lunch, efter lunchen följer en timmes fritid på rastgården, därefter fortsatt arbete. Middag serveras klockan 16.30 och, slutligen, klockan 18.30, påbörjas inläsningen för natten. "Dag in och dag ut, alltid samma stuk, från början till slut, hela vägen till muck, så ser alla dagar likadana ut!"

Att från frihet direkt bli intagen i ett fängelse är jobbigt. Under övergången emellan har de flesta frihetstänkandet kvar, det vill säga att de tänker mer på vad personer som familj, flickvän eller kompisar gör än vad de själva gör eller befinner sig. Men efter en viss tid i fängelset så kommer personen ifråga att

vänja sig. Han eller hon kommer till slut att inse att ju fortare som han/hon börjar leva i fängelse – och då med båda fötterna på insidan – desto mildare kommer fängelsevistelsen att kännas. När denna insikt inträffat kommer fängelsevistelsen för den berörda personen att kännas som en självklarhet och därav kommer dennes liv i fängelset upplevas vara proportionerligt med ett liv på utsidan. Känslan som en person i frihet kan

” **Att från frihet direkt bli intagen i ett fängelse är jobbigt**

uppleva om denne till exempel köper en ny bil kan jämföras med känslan som den i fängelse upplever om denne till exempel köper en ny musikskiva. Ibland kan till och med en fjuttig chokladkaka göra under. Allt är i proportion till livets tillvaro. Trots ett

fängelses tråkiga vardag upplevs tiden enligt de intagna själva som bra mycket mer fortgående än tiden på utsidan. Detta talas det ofta om bland de intagna i landets anstalter. Varför, bör man då fråga sig? Om du är en körvan bilförare har du, likt internet, med stor sannolikhet upplevt ett "tidstomrum". En enkel och tydlig förklaring på vad just ett "tidstomrum" är gavs till en person som ställde följande fråga till tidskriften Illustrerad Vetenskap:

"Varför känns tillbakavägen på en bilfärd ofta som att den gick fortare än vägen till den plats man först körde till?"

Svar: "Hjärnan registrerar hela tiden minnen. När man åker bil någonstans finns det alltid saker som hjärnan längs vägen registrerar. Om man åker samma väg tillbaka från det ställe som man från början körde till så har hjärnan redan registrerat en stor del av det som från början fanns att registrera, och eftersom hjärnan inte kan skapa några nya minnen under tillbakavägen så upplevs denna som om den förlöpt fortare än vägen till den plats som man först körde till. Tiden där hjärnan inte registrerat några nya minnen upplevs ofta som ett tomrum eftersom man gjort precis samma sak under den aktuella tiden, och som i detta fall, endast stirrat på en förutsägbar väg."

Samma märklighet som denna upplevs ofta hos personer som sitter i fängelse. Även här kommer hjärnan, efter en viss tid i fängelset, att sluta registrera nya minnen, och den där dagen för till exempel en månad sedan kan kännas precis som samma dag som igår, som i sin tur kan kännas precis som idag. Tillvaron i ett fängelse bryts så sällan att hela fängelsevistelsen upplevs som en och samma dag, undantaget vissa sällan förekommande avvikelser. Dagsrutinerna i ett fängelse är väldigt skarpa, så skarpa och tyd-

liga att en liknande struktur skulle vara svår att upprätthålla på egen hand. Dagarna är utformade i stort sett precis likadant varje dag. Detta medför så klart att intagna i fångelser fort vänjer sig vid den tvungna livssituationen. I en anstalt blir du väckt, du får dina kläder tvättade, maten är gratis och serveras på regelbundna tider, du behöver inte betala någon hyra och sjukvården finns alltid nära till hands. När man sedan ska frigges måste man plötsligt själv ta ansvar för allt detta.

” Om Kriminalvården vill, kan de bevilja intagna fler permissioner och utslussningsåtgärder

Människa är ett vnedjur, som vänjer och anpassar sig otroligt snabbt vid nya miljöer.

Vad blir resultatet av att människor som hamnar i fängelse så fort vänjer sig vid tillvaron tro? Enligt en så sent som 2011 uppdaterad sida från Wikipedia (Brottslighet i Sverige) återfaller 70 procent av dem som sitter i fängelse i brott efter fängelsevistelsen. För vissa brottstyper och straff är återfallsprocenten upp till 87 procent inom en treårsperiod. Risken för att en livstidsdömd person som frigges ska återfalla i våldsbrott är blott (jämförelsevis) 9 procent. Wikipedia redovisar även vissa riskfaktorer för brottslighet. En av de främsta orsakerna till att människor begår brott är brist på utbildning. Personer utan en eftergymnasial utbildning löper en 5,7 gånger större risk att utveckla ett kriminellt beteende än de personer som har en eftergymnasial utbildning. Justitieminister Beatrice Ask säger, enligt en artikel i Drugnews 2009, att hon är djupt oroad över att totalt 70 procent av de intag-

na som frigres från ett fängelsestraff åter är misstänkta för brott så tidigt som 70 dagar efter frigivningen. De ovan redovisade uppgifterna medför att vissa frågor måste ställas: Vad beror detta på? Varför återfaller så många intagna i brott så tidigt efter att de frigivits från fängelse?

Det är extremt viktigt att de personer som sitter i fängelse och som vill ändra sin tidigare eventuellt kriminella livsstil får en lång och successiv utslussning samt många permissioner så att han eller hon hinner vänja sig vid allt ansvar som följer med ett liv i frihet. Vart ska man ta vägen när man plötsligt står utanför murarna med enbart de kläder som man har på sig och en telefonbok med nummer till gamla polare? Enligt Fängelselagen har personer som dömts till fängelse möjlighet att få permissioner och utevistelser när minst en fjärdedel av hela strafftiden förlöpt. För personer som döms till fängelse fyra år eller mer gäller dock inte denna del av fängelselagen. Dessa personer beläggs med något som Kriminalvården kallar ”särskilda villkor”. De särskilda villkoren innebär att Kriminalvården själv får reglera när personen ifråga tidigast ska kunna beviljas permissioner eller utslussning. Som regel får dessa personer alltid påbackning av den så kallade kvaltiden för att tidigast kunna beviljas permission eller utslussning med flera månader, och de med extra långa straff får påbackning med flera år. Varför Kriminalvården har valt att ha permissionsreglerna för de med särskilda villkor på det här viset finns det inget klart svar på. Den enda slutsats som i vart fall jag kan finna är följande: De med långa straff ska väl självklart straffas hårdare än de med korta straff. Detta trots att domstolarna redan har dömt personerna ifråga till extra långa fängelsestraff. Lagen ger nämligen Kriminalvården utrymme att kunna bevilja intagna med särskilda villkor

fler permissioner och utslussningsåtgärder än som i dagsläget normalt beviljas. Om Kriminalvården vill, kan de bevilja intagna fler permissioner och utslussningsåtgärder. Enligt min mening är de så kallade särskilda villkoren en av de största orsakerna till att personer som sitter i fängelse inom en kort tid efter att de frigivits återfaller i brott. Vem som helst torde väl förstå att den som avtjänat ett långt fängelsestraff kommer att behöva en tydligare och en ännu längre introduktion till ett liv i frihet än en person som avtjänat ett kort fängelsestraff. De som sitter längst är de som kommer att behöva mest, samtidigt som det är de som får minst. Inte vidare logiskt enligt min mening. Kriminalvårdens resonemang gällande det fåtal permissioner och utslussning som max får beviljas deras fängelsekunder finns dokumenterat. I Kriminalvårdens föreskrifter (1 kap § 3) står det bland annat, att ”beviljanden av permissioner och utslussningsåtgärder får inte medföra att straffet urholkas”. Men, i Fängelselagen (1 kap § 5) anförs det, att ”anstaltsvistelsen ska utformas så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas och tiden i anstalt ska utformas så att den intagnes anpassning tillbaka till samhället underlättas så mycket som möjligt”.

” *Kriminalvården verkar alltså här ha en sorts självmotsägelse*

Kriminalvården verkar alltså här ha en sorts självmotsägelse. För, samtidigt som de menar att för mycket permissioner och utslussningsåtgärder bidrar till att straffet möjligen urholkas, så menar de samtidigt för att de intagnas anpassning tillbaka till samhället ska underlättas så mycket som möjligt.

Kriminalvårdens vision, med namnet Bättre ut och skriven av Kriminalvårdens dåvarande generaldirektör Lars Nylén, handlar om Kriminalvårdens arbetssätt och är aktuell även idag. I visionen påpekar Kriminalvården att dess uppdrag är att hjälpa de intagna till ett liv utan kriminalitet samtidigt som samhällsskydd måste upprätthållas. I publikationerna Kriminalvårdens budgetunderlag för 2012 och Kriminalvårdens lokalför-sörjningsplan framgår det att Kriminalvården inom åtta år ämnar ha ökat sina anstalts- och häktesplatser med 1 555, alltså en ökning med nästan 25 procent om man jämför med dagens antal platser. Samtidigt bedömer Kriminalvården att behovet av platser i anstalter av säkerhetsklass C, D och E, alltså de med lägst säkerhetsklass, kommer att minska. Sammanlagt 520 platser ämnar Kriminalvården ta bort på anstalter av de tre lägsta säkerhetsklasserna. Detta trots att Kriminalvården i rapporten själva förutspår att brottsligheten kommer att öka. Enligt mig är detta inte vidare utstuderad försörjningsplan. Kriminalvården torde väl ha någon anledning till att man ämnar ta bort platser i anstalter med låg säkerhetsklass

” *Svensk kriminalvård är på väg att likna bland annat det amerikanska kriminalvårdssystemet*

samtidigt som man vill bygga ut på de anstalterna med högst säkerhetsklass. Eller? Enligt Statistiska Centralbyrån kommer Sveriges befolkning år 2020 vara nästan tio miljoner. Detta skulle motsvara en cirka femprocentig ökning jämfört med idag. Ändock vill Kriminalvården öka sina platser i anstalt och häkte med hela 25 procent. Den

knappa ökningen av folkmängden ger inte skäl att tro att brottsnivån skulle öka till en sådan grad att så många fler fängelseplatser kommer att behövas. Jag menar även här att det inte kan förmodas något annat än att svensk kriminalvård är på väg att likna bland annat det amerikanska kriminalvårdssystemet. Liksom USA är även Sverige nu på god väg att spendera den budget som Kriminalvården har på inre säkerhet och byggande av fler rymningssäkra fängelser och häkten istället för att spendera dessa pengar på utslussning och riktig behandling. Det enda som nämns om behandling i publikationerna är att Kriminalvården sparar runt 700 kronor per dag och per intagen som beviljats utslussning med hjälp av så kallad elektronisk fotboja. Att intagna återfaller i brott går ut över skattebetalarna, och istället för att försöka efterlikna USA (som fått erfara detta) borde Sverige lära sig av detta lands misslag.

Det kan inte undgås att efter de krig som USA har inlett mot bland annat Irak och Afghanistan så har förmodligen kriminalitet och brottslingar som återfaller i brott varit det som tårt mest på detta lands i dagsläget problematiska ekonomi. Enligt en artikel i tidningen Metro 2008 sitter så många som 2,3 miljoner människor i USA i fängelse. En procent av landets hela befolkning satt alltså i fängelse 2008, en siffra som dessutom tros ha ökat. Vill Sverige verkligen att en hel procent av dess befolkning ska sitta i fängelse? Ett inte alltför sällan förekommande argument, som brukar användas i beslut om en intern ska beviljas permission eller inte, lyder som följer: ”Kan en intagen inte sköta sig i fängelset så kan han eller hon inte heller sköta sig i frihet.” Men samtidigt vet vi att de flesta av Kriminalvårdens klienter sköter sig bra och vissa till och med exemplariskt i själva fängelset – likväl återfaller majoriteten

av dessa i brott efter anstaltsvistelsen. Så, att en intern sköter sig i fängelset säger inget om hur denne kommer att fungera ute i samhället när han eller hon ska frigges. Om en person aldrig under tiden i anstalt får uppleva friheten och de frestelser som medföljer denna, kan det heller aldrig bedömas om

” ***Att en intern sköter sig i fängelset säger inget om hur denne kommer att fungera ute i samhället när han eller hon ska frigges***

hans eller hennes återfallsrisk. För att straffet inte ska ”urholkas” så har de som är dömda till fängelse på fyra år eller mer inte chansen att få lika många permissioner och utevistelser som en ”vanlig” fängelsekund har. Detta för att straffet uppenbarligen ska upplevas besvärligt, vilket det dessutom då inte gör. Personer som beläggs med särskilda villkor är de som avtjänar de längsta straffen och därför är det även de som mest är tillvanda fängeslivet. Den tillvänjning som dessa personer går igenom när de hamnar i fängelse är ett gäckande problem som Kriminalvården inte verkar förstå sig på. Men tillvänjningen kan på ett mycket vinnande vis ändras. Om Kriminalvården skulle bevilja sina fängelsekunder fler permissioner och utevistelser än idag, skulle det gagna samtliga berörda parter. Ur ett rent logiskt perspektiv bör man ju förstå att ju fler permissioner, utevistelser och utslusningsåtgärder som beviljas de intagna i fängelser, desto mer besvärande lär dessa då uppleva själva anstaltsvistelsen, samtidigt som de blir bättre rustade för ett liv i frihet när de väl ska frigges. I

åtanke att de i frihet är laglydiga och sköt-samma. För varje gång som en permittent måste återvända till anstalten har denne fått se och uppleva allt som han eller hon missar under tiden på anstalt. Man bryter även tillvaron, vilket gör att man aldrig kommer att hinna vänja sig vid fängelset och då kommer man också att bättre märka hur besvärligt det faktiskt är att sitta i fängelse. Bara själva tanken på att det alltid är jobbigt att sitta i fängelse, inte bara vid inledningen av frihetsberövandet, hade förmodligen kunnat hjälpa många från att återfalla i brott efter att de blivit frigivna. En viktig orsak till att livstidsdömda löper en betydligt mindre risk att återfalla i brott efter en fängelsevistelse är förmodligen att just dessa faktiskt har fått en lång och successiv utslussning.

Vilken slutsats finns att dra? Den tydliga och dessutom aktuella statistik som finns inom ämnet är ett starkt stöd för de slutsatser som jag i denna text har anfört och som i vart fall jag anser är korrekta. Fler permissioner och utevistelser och fler utslusningsåtgärder är vad som behövs. Avskaffandet av

” ***Avskaffandet av de särskilda villkoren hade varit ett steg i rätt riktning***

de särskilda villkoren hade också varit ett steg i rätt riktning om Kriminalvården verkligen vill visa att de står för sin ideologi och vision ”Bättre ut”. Precis som de flesta lagar så innehåller även fängeslagen olika typer av skalor som är ämnade som rammar för vad en viss person kan disciplineras till om denne skulle missköta sig i fängelset. Om man som Kriminalvården sedvanligt väljer den mest straffpåvisande påföljden vid en miss-

skötsamhet tappar dessa skalor sin betydelse. Intagna som på grund av misskötsamhet disciplineras på så sätt att permissioner dras in har då heller inget mer att förlora eftersom Kriminalvården har valt att använda sitt ”trumfkort”. Om en intagen inte har

” Bestraffning är en metod som bevisligen inte fungerar, och hur många misslyckanden som ska behöva ske innan de ”högsta hönsen” inom Kriminalvården inser detta vet jag inte heller

något att förlora medför detta även en förhöjd säkerhetsrisk, och mig veterligen är detta något som Kriminalvården inte önskar på sina anstalter. Varför Kriminalvården ofta väljer den värsta typen av disciplinering för intagna som misskött sig i anstalt har jag inget klart svar på. Bestraffning är en metod som bevisligen inte fungerar, och hur många misslyckanden som ska behöva ske innan de

”högsta hönsen” inom Kriminalvården inser detta vet jag inte heller. Kriminalvården gör inte skäl för sitt namn. Det bedrivs snarare straff än vård. Det hjälper inte att isolera brottslingar, kasta nyckeln och sedan svetsa dörren. Den förvaring som i dagsläget sker av intagna gynnar inga parter överhuvudtaget. Skattepengar går till spillo, fängelsevistelsens syfte gentemot de intagna försvagas samtidigt som chansen för att de intagna som frisläpps snart är tillbaka i fängelset ökar. Och med anledning av ovanstående texts innehåll och argument så kan bara en rimlig slutsats dras: Att tre av tio av Kriminalvårdens klienter faktiskt inte återfaller i brott efter en fängelsevistelse har vi sannolikt Kriminalvården att tacka för. Men att de övriga sju av tio återfaller i brott efter en fängelsevistelse beror på att Kriminalvården hellre stjälp än hjälper! Det hjälper inte att isolera brottslingar, kasta nyckeln och sedan svetsa dörren. Att en majoritet av fängelsekunderna dessutom är oskyldigt dömda gör ju inte heller saken bättre.

Skärpning, tack! ■

Tahir Hussain

Krönika

Birgitta Göransson

Om statistik och återfall

Kriminalstatistik är inte enkel att tolka. Återfall kan till exempel definieras på olika sätt, mätas på olika grupper, efter olika lång tid och innehålla olika delar. På annan plats i detta nummer av TFK anger Tahir Hussain att 70 procent av de som suttit i fängelse återfaller. Detta påstående behöver nyanseras och kompletteras.

Återfall i brott mäts dels av kriminalvården, dels av Brottsförebyggande rådet (Brå). Brå följer upp hur ofta personer, som en gång lagförts för brott, blir lagförda på nytt. Andelen lagförda som återfaller i brott varierar inte mycket år från år. Inom ett år återfaller 20 procent och inom tre år 30 procent. Återfallsrisken ökar för varje gång man blivit dömd. Av de förstagångsdömda återfaller 21 procent inom tre år. Av personer som lagförts minst tio gånger under den senaste femårsperioden återfaller 96 procent inom tre år. Man kan dra slutsatsen att fängelsestraff åtminstone inte kan bevisas avskräcka en redan dömd från fortsatt brottslighet.

Vissa grupper återfaller ofta, exempelvis de som är dömda för narkotikabrott och allvarliga tillgreppsbrott; ca 70 procent under tre år. Om återfall i brott uppträcks eller inte påverkas förstås av hur polisen och beroende-

vården prioriterar sitt arbete; till exempel fångar en aktiv polisiär uppsökande gatulangningsinsats i missbruksmiljöer många återfall i narkotikabrott. En aktiv och lättillgänglig beroendevård skulle minska återfallen inom gruppen narkotikamissbrukare, liksom sysselsättning och eget boende vid frigivning. Återfall i brott påverkas i stor utsträckning av vad som händer efter man lämnat fängelset. Idag säger många kommuner nej till Kriminalvårdens förslag på vårdvistelse och eftervård.

I Kriminalvården redovisas återfall i brott

” *I genomsnitt återfaller knappt fyra av tio personer inom tre år*

som leder till en dom som Kriminalvården verkställer. Återfall definieras med att en klient dömts till ny kriminalvårdspåföljd inom uppföljningstiden. Återfall räknas från ”muckardagen” för en fängelsedömd och från tidpunkten för övervakningens början för en klient i frivård. Beräkningen tar ingen hänsyn till vilka insatser klienten fått ta del av eller hur missbruk och social situation ser ut.

I genomsnitt återfaller knappt fyra av tio personer (37 procent) som frigges från anstalt eller avslutar frivårdspåföljder inom tre år. Andelen varierar mellan 10 och 60 procent när det gäller olika påföljder. I Kriminalvårdens beräkningar saknas de som dömts till böter och villkorlig dom, d.v.s. stora grupper med låg återfallsrisk. Därför är den genomsnittliga återfallsfrekvensen något högre jämfört med Brås beräkningar. Sedan 1997 har fängelsedomda kunnat avtjäna fängelsestraffet genom elboja. De med bäst prognos, som tidigare frigavs från fängelse och därmed påverkade statistiken för återfall efter frigivning, redovisas nu i egen uppföljning. Av de som avtjänar straff med boja återfaller endast 13 procent under tre år.

Gruppen med de högsta återfallen (mellan 60 och 86 procent) kännetecknas av följande: De är yngre än 25 år, har tidigare fängelsevistelse, är dömda till medellångt fängelsestraff mellan två månader och två år samt är dömda för tillgreppsbrott. Personer inom ungdomsgruppen med lägsta återfallen (mellan 6 och 8 procent) kännetecknas av att de är tidigare obelastade av kriminalvård, dömda för rattfylleri eller narkotikabrott, dömda till villkorlig dom med samhällstjänst eller har verkställt IÖV.

Kriminologerna är helt överens om att återfallsstatistik är användbar för att beskriva vissa grupperns återfallsfrekvens över tid men den är direkt olämplig som mått på hur effektiva straff är. Den kan aldrig spegla hur effektiv en viss påföljd är. Utdömandet av påföljder styrs av en mängd olika faktorer, som brottets straffvärde, gärningsmannens ålder (unga personer får straffrabatt) och tidigare belastning m.m. De lagförda personerna som fått olika påföljder är därför inte jämförbara med varandra.

De vetenskapliga studier som genomförts av Kriminalvårdens utvecklingsenhet, med personer som genomgått exempelvis behandlingsprogram mot narkotikamissbruk, har däremot visat på effekt i minskade återfall efter att den intagne genomfört programmet. Då har man jämfört med en grupp som är likvärdig och inte fått gå igenom programmet. Får missbrukaren även möjlighet till vårdvistelse, efter vistelse på behandlingsavdelning, minskar återfallsrisken ytterligare.

” *Fängelsestraffstigmatiserar och raserar ofta en social tillvaro med arbete och familj*

Generaldirektörerna i de nordiska länderna gav en forskargrupp i uppdrag att jämföra återfallsrisken i de nordiska länderna och att utveckla en gemensam återfallsstatistik. Studien som publicerades 2010 visade hur svårt det är att jämföra olika länder ens när de är så lika som de nordiska. Länderna har olika kriminalpolitik som speglar vilka som kommer i fängelse, olika sätt att se på narkotikamissbruk och eget innehav av narkotika m.m. I Sverige betraktas innehav för eget bruk som ett brott – så ej i Danmark och Norge. I Sverige kan de som dömts till korta fängelsestraff och har låg återfallsrisk avtjäna straffet med boja. I andra nordiska länder avtjänar de straffet i fängelse med låg återfallsrisk och påverkar därmed fängelsestatistiken i positiv riktning. I Sverige placeras de som har högre återfallsrisk i fängelse och många med missbruk, vilket ökar återfallsrisken.

För några år sedan fördes i Sverige en debatt om att vi hade en mycket högre återfallsfrekvens än Kanada efter avtjänat straff. Kanada redovisade en återfallsfrekvens på i genomsnitt 10 procent jämfört med Sveriges i genomsnitt ca 40 procent. När Brå analyserade detta fann de att återfallen hade beräknats på helt olika sätt. Om vi räknade på samma sätt som Kanada, d.v.s. återfall i ett brott som ger fängelsestraff i minst två år efter att ha avtjänat en fängelsestraff på minst två år, skulle Sverige få en lägre återfallsfrekvens än Kanada - högst 4 procent.

” ***Antal fängelseplatser i ett land påverkar inte brottsnivån utan vilar mer på kriminalpolitik och tradition***

Fängelsestraff stigmatiserar och raserar ofta en social tillvaro med arbete och familj. Vi kan konstatera att fängelse inte har någon avskräckande effekt. Antal fängelseplatser i ett land påverkar inte brottsnivån utan vilar mer på kriminalpolitik och tradition. Sverige har ett relativt litet antal fängelseplatser, ca 80 per 100 000 invånare jämfört med USA ca 800 per 100 000 invånare.

Kriminalvården kan inte själv styra över hur många fängelseplatser man vill ha. Kriminalvården är beroende av hur polis och domstolar arbetar. En mer aktiv polis ger fler upptäckta brott och fler som döms. Domstolarna dömer ut fängelsestraffen och Kriminalvården ska verkställa dem. De platser som Kriminalvården planerar bygger på polisens, åklagarnas och domstolarnas prognoser. Den troliga brottsutvecklingen måste också vägas in.

Effekten av Kriminalvårdens insatser är helt beroende av hur den frivivne mottas av samhället, men naturligtvis också av den enskilde intagnes motivation och vilja att förändras och ta tillvara de möjligheter som finns att använda strafftiden till ett konstruktivt förändringsarbete. Idag finns omfattande studiemöjligheter, yrkesutbildningar och 13 olika behandlings- och påverkansprogram förutom stöd i föräldraroll genom aktiviteter och studiecirklar.

Birgitta Göransson

Personal och ekonomi i fokus för ny GD

Kriminalvårdens nye generaldirektör Nils Öberg tillträdde den 16 januari och talade då inför medarbetare på huvudkontoret i Norrköping. Han pekade ut fem områden som han kommer att satsa på: ekonomin, personalen, återfallen, säkerheten samt ledning och styrning.

När det gäller ekonomi kom han utan löften om nya pengar och betonade istället vikten av att hålla nuvarande budget och visa resultat. När det gäller personalen är uppdraget att ta vara på bredden i kompetensen och engagemanget, något som justitieminister Beatrice Ask särskilt tagit upp med Nils Öberg när han fick det nya uppdraget.

De återfallsförebyggande insatserna ska utvecklas ytterligare och säkerheten, inte bara den yttre utan framför allt den inre, kommer att prioriteras. När det gäller ledning och styrning är ambitionen att Kriminalvården ska bli bättre på att arbeta som en myndighet. (Källa: Kriminalvården)

Nils Öberg besökte Huddinge

Redan dag två på sitt nya uppdrag besökte Kriminalvårdens nye generaldirektör Nils Öberg häktet Huddinge i södra Stockholm. Platsen för det första besöket i verksamheten var föranlett av dödsmisshandeln på Huddinge av en kvinnlig vårdare den 3 oktober förra året. Den 29-årige gärningsmannen dömdes den 16 december till livstids fängelse för mord, en dom som han överklagat. (Källa: Kriminalvården m.fl.)

Åtal för arbetsmiljöbrott

Arbetsmiljöverket har lämnat in en åtalsanmälan gällande arbetsmiljöbrott med anledning av dödsmisshandeln på häktet Huddinge. Förundersökningen är belagd med sekretess och det är inte känt vem eller vilka personer åtalet riktar sig mot. (Källa: Sekotidningen och TT)

Dödad vårdares mamma begär skadestånd

Mamman till den kriminalvårdare som dömdes på häktet Huddinge har begärt skadestånd av Kriminalvården. Kriminalvården ställer sig i ett svar positiv till en fortsatt diskussion om

skadestånd, men vill först att pågående processer (den överklagade morddomen och åtalet för arbetsmiljöbrott) avslutas innan myndigheten tar slutlig ställning till om begångna fel kan anses vara skadeståndsgrundande. (Källa: Sirén/Kriminalvården)

Bristfälliga rutiner på Huddinge

Häktet Huddinges rutiner var bristfälliga och inte tillräckligt säkrade. Instruktionerna var inte uppdaterade och det resulterade i att enskilda misstag fick ödesdiga konsekvenser. Det visar den incidentutredning som Kriminalvården gjort efter dödsmisshandeln på häktet Huddinge. Dagen innan incidentutredningen offentliggjordes meddelade Kriminalvården att kriminalvårdschefen vid häktet Huddinge begärt att få sluta. Hela utredningen finns publicerad på Kriminalvårdens hemsida på internet, www.kriminalvarden.se.

Inga Mellgren avtackad

Den 13 januari avtackades generaldirektör Inga Mellgren efter 45 tjänsteår inom Kriminalvården. Hon började som kriminalvårdare på Hinseberg 1964. Hon har tackat nej till att fortsätta arbetet med att ta fram en ny

budgetfördelningsmodell för myndigheten (ett uppdrag hon fick innan hon tillträdde som generaldirektör efter Lars Nylén) och lämnar därmed Kriminalvården helt. (Källa: Kriminalvården)

A-E blir 1-3

Som en del i det pågående effektiviseringsarbetet övergav Kriminalvården vid årsskiftet systemet med fem (från början sex) olika säkerhetsklasser på landets anstalter. För att få ett bättre platsutnyttjande återgår myndigheten till tre klasser, kallade 1-3. Högsta säkerhetsklassen (1) har från årsskiftet därmed anstalterna Kumla, Hall, Saltvik, Tidaholm, Norrtälje, Salberga och Hällby. (Källa: Kriminalvården)

Elisabeth Kwarnmark slutar

Psykologen och psykoterapeuten Elisabeth Kwarnmark gick i pension vid årsskiftet. "Lisa" Kwarnmark var med om att introducera sexualbrottsprogrammet ROS i Sverige och har själv haft flera klienter i terapi. Det senare fortsätter hon med i den egna verksamheten.

På nya departementsposter

Regeringen utsåg den 1 december Martin Valfridsson till ny statssekreterare i Justitiedepartementet. Han kommer närmast från en tjänst som rådmän i Stockholms tingsrätt, men har

tidigare bland annat varit rätts-sakkunnig vid samma departement och pressekreterare hos justitieminister Beatrice Ask.

Regeringen har också utsett ny expeditionschef och ny rättschef på departementet: Stefan L Johansson respektive Charlotte von Essen. Den förre efterträder alltså därmed Nils Öberg, ny generaldirektör för Kriminalvården. (Källa: Regeringen)

Ask avvisar särredovisning av intagna

Svar från justitieminister Beatrice Ask på skriftlig fråga från Thoralf Alfsson (sd) i riksdagen den 9 januari 2012: Thoralf Alfsson har frågat mig om jag är beredd att verka för att Kriminalvården i sin statistik särredovisar intagna i fängelse med svenskt och annat eller andra medborgarskap för att skapa en mer adekvat information om situationen inom Kriminalvården.

I Kriminalvårdens regleringsbrev för budgetåret 2012 har regeringen beslutat att Kriminalvården ska redovisa bl.a. de åtgärder som vidtagits för att säkerställa att den information och statistik som görs tillgänglig håller en hög kvalitet.

Kriminalvården redovisar i dag statistik över antalet intagna som har svenskt respektive inte har svenskt medborgarskap. Svenska medborgare åtnjuter samma rättigheter och skyldigheter oavsett eventuella ytterligare

medborgarskap. Jag ser således inget behov av att Kriminalvården särredovisar personer som har flera medborgarskap. (Källa: Sveriges Riksdag)

Sju självmord i kriminalvården

Under 2011 tog sju personer sina liv i svensk kriminalvård, varav fyra i häkte och tre i anstalt. Det senaste självmordet inträffade på häktet Norrköping i november. Det betyder att 2011 i detta avseende blev det mörkaste året sedan det massmedialt mycket uppmärksammade 2007, då tolv intagna i kriminalvård tog sina liv.

Feli Tfk

Stig Bergling rymde 1987, inte 1986, som uppgavs i förra numret av Tfk. Märkligt nog är samma årtal, samtidigt men från en helt annan källa, felaktigt i GD-listan på sidan 17. Årtalet 1986 ska således bytas ut mot 1987 på såväl Bo Martinsson som Ulf Larsson och Björn Weibo. Fotot på Inga Mellgren i förra numret var taget av Niclas Sandberg. Hans namn föll delvis bort i tidningen.

MINNESORD

F.d. kriminalvårdsdirektören och regionchefen **Paul Samuelsson**, Uppsala, har avlidit, 88 år gammal. Hans närmaste är hustrun Ulla Cajsa, barnen Ingrid, Margareta och Ulf samt barnbarn och barnbarnsbarn.

Paul Samuelsson föddes på Gotland, Rone socken den 24 april 1923. Ganska snart flyttade familjen till Tenhult i norra Småland där han växte upp fram till 18 års ålder. 19 år gammal började han folkhögskolestudier på Ljungskile folkhögskola vilka pågick under tre år. Efter folkhögskolan började han på Socialinstitutet där han avlade socionomexamen.

Paul Samuelsson hade en lång och bred erfarenhet av kriminalvård med tjänstgöring på en rad olika kriminalvårdsanstalter och regionmyndigheter. År 1952 började han på Långholmen. Han var sedan, med undantag av åren 1957-60 (då han var direktör på Venngarn vårdanstalt för alkoholmissbrukare), verksam inom Kriminalvården fram till 1989.

Under sin tioåriga tjänstgöring som fängelsedirektör i Gävle öppnade han anstalten mot samhället genom att etablera samarbete med Västerbergs folkhögskola för undervisning av intagna i olika ämnen. Genom sitt nära samarbete med framlidne landshövdingen i Gävleborgs län och ordföranden för Röda Korset, Jarl Hjalmarsson och hans hustru Eyvor, inleddes på anstalten en besöksverksamhet i Röda Korsets regi. Verksamheten blev sedan förebild för anstalter och häkten i övriga landet. Teater för intagna var ett annat, helt nytt, inslag i verksamhetsinnehållet på fängelset som Paul införde. Under många år bodde familjen på kriminalvårdsanstalterna eller i dess närhet och det blev naturligt att f.d. intagna kom på besök och även vid flera tillfällen firade jul med familjen.

Paul var politiskt engagerad och han följde samhällsutvecklingen inom en rad områden; fokus låg dock främst på kriminal- och socialpolitiken. Under åren i Gävle var han ledamot i stadsfullmäktige och barnvårdsnämnden. Paul var mycket sportintresserad och han ägnade en hel del av fritiden till att spela golf, något som han även lärde sina barn och barnbarn.

Paul Samuelsson var en sann humanist. Han lät tankarna passera hjärtat innan de släpptes fria. Han var kunnig, engagerad och kollegial med en stor fond av humor. Paul hade hög integritet och arbetade under alla sina år i Kriminalvården målmedvetet och metodiskt, utan semantiskt buller, för att genomföra förbättringar i fångkollektivet.

Vi saknar Paul, vår vän och tidigare kollega, och många med oss deltar med familjen i sorgen och saknaden.

Gunnar Engström

Vill du debattera kriminalvård?

Tidskrift för Kriminalvård är öppen för alla som vill debattera kriminalvård utifrån humanistiska utgångspunkter. Ditt bidrag kan grunda sig i vetenskap och/eller erfarenhet, privat eller professionell.

Inled en ny debatt redan idag – skriv till:

Tidskrift för Kriminalvård

Box 2562

403 17 Göteborg

031-752 88 17

dennis.karlsson@kriminalvarden.se